

MARQUEZ'İN HÜZÜNLÜ KADINLARINDAN MARÍA DOS PRAZERES'İN YALNIZLIĞI

Hale Erdoğan Hacıbanoglu*

GİRİŞ

Latin Amerika edebiyatı dendiğinde akla ilk gelen yazarlardan ve Büyümlü Gerçekçiliğin önde gelen temsilcilerinden biri olan Kolombiyalı gazeteci ve yazar Gabriel García Márquez (1927-2014) daha çok *Yüzyıllık Yalnızlık* (1967), *Kırmızı Pazartesi* (1981), *Kolera Günlerinde Aşk* (1985) ve *Aşk ve Öbür Cinler* (1994) gibi romanlarıyla tanınmaktadır. Edebiyat bilimi alanında çalışan araştırmacılar da buna bağılı olarak genellikle yazarın romanlarına odaklanmışlardır. Márquez en çok okunan ve incelenen romanlarının yanı sıra, kendine has üslubunu ve gerçek olanla fantastik olanı bir araya getirmedeki ustalığını sergilediğı çeşitli öyküler de kaleme almıştır. Buna bağılı olarak Márquez'in tematik bakımdan oldukça zengin bir çeşitlilik sunan öykülerinin incelenmesi hem yazarın hem de Latin Amerika edebiyatının daha iyi anlaşılabilmesi için önem arz etmektedir. Bu nedenle bu çalışmada yazarın öyküleri arasında, eserlerinin değişmez iki teması olan yalnızlık ve ölümü ele alma biçimiyle dikkat çeken *María dos Prazeres* adlı öyküsü incelenmiştir. Bunun için öncelikle Márquez'in yazmış olduğı öykülerin nasıl bir gelişim takip ettiğinden bahsedilmiş, daha sonra *María dos Prazeres*'in yalnızlık temasını nasıl yansıttığı araştırılmıştır.

1982 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Márquez, Latin Amerika edebiyatının en önemli ve etkili isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

* Öğr. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, hacibanoglu@ankara.edu.tr, ORCID: 0009-0008-7770-1530

Márquez yerel mitler, gelenek ve göreneklerle ilgili motifler aracılığıyla Latin Amerika'nın kültürel kimliğini eserlerinde vurgulamış ve bölgenin kültürel ve tarihi kökleriyle arasındaki derin bağı yansıtmıştır. “*Márquez'in anlatısı, hem kendisi hem de eleştirmenleri ve analistleri tarafından sıklıkla Latin Amerika'nın büyük bir portresi olarak görülmüştür. Tarih ve mit arasındaki bu anlatı dünyası, büyümlü gerçekçilik estetiği ve üslubuyla ilişkilendirilmiştir*” (Gissi, 2002:146). Márquez genellikle fantastik unsurları gerçekçi ayrıntılarla kusursuz bir şekilde harmanlayan bir edebi tarz olan büyümlü gerçekçiliği popülerleştirmesiyle tanınmaktadır. *Yüzyıllık Yalnızlık* gibi eserlerinde, olağanüstü olanın sıradan olarak ele alındığı, gerçeklik ve fantezi arasındaki çizgilerin bulanıklaştığı bir dünya yaratmıştır. Bu anlatım tarzı Latin Amerika edebiyatında oldukça etkili olmuştur.

Márquez'in öykülerinin ilk yayımlanma tarihiyle ilgili olarak kaynaklarda, yazım ve basım tarihleri arasındaki farktan da kaynaklanıyor olabilecek çeşitli bilgiler yer almaktadır. Bu çalışmada Bogotá Bölge Halk Kütüphaneleri Ağı'ndan (Red Distrital de Bibliotecas Públicas de Bogotá) elde edilen veriler kullanılmıştır. Buna göre, yazarın öykü türündeki ilk kitabı *Hanım Ana'nın Cenaze Töreni* 1962'de yayımlanmıştır. Kitapta yer alan sekiz öykü birbirinden bağımsız olsa da pek çoğunda, yazarın *Yüzyıllık Yalnızlık* adlı romanında geçen Macondo, Aureliano Buendía ve José Arcadio gibi isimler dikkat çeker. Kitaba adını veren öykü yer yer mizahi, yer yer satirik, yer yer ironiktir ve sözlü anlatımı vurgulamak için anlatıcı tarafından yapılan abartılarla doludur (Pelayo, 2001:68). “*Hanım Ana'nın Cenaze Töreni, tam da Yüzyıllık Yalnızlık'ta maksimum gelişimini gösterecek olan hiperbolik bir süreci başlatır*” (Bellini, 1997: 526). Bu nedenle Márquez'in 1967'de yayımlanan başyapıtı *Yüzyıllık Yalnızlık*'ın ayak seslerinin 1962'de *Hanım Ana'nın Cenaze Töreni* ile beraber gelmeye başladığını söylemek mümkündür.

Márquez'in öykü türünde verdiği eserlere dönecek olursak yedi öyküden oluşan ve 1972 yılında yayımlanan *İyi Kalpli Erendira ile İnsafsız Büyükkannesinin İnanılmaz ve Acıklı Öyküsü*'nden bahsetmek yerinde olacaktır. Son sırada yer alan ve kitaba adını veren öykü 1972 yılında yazılmış olup aynı zamanda kısa roman olarak da tanımlanmaktadır. “*Öykünün, türe ve mite kıyasla göz ardı edilen toplumsal temaları ve gerçekçi stratejileri, García Márquez'in kadınların ezilmişliğinin yönlerini eleştirmeye yönelik erken dönem ilgisini ortaya koymaktadır*” (Marting, 2007:108). Márquez, büyümlü bir üslubun hâkim olduğu bu kitapta yer alan öykülerde genellikle baskı ve özgürlük temalarını irdelemiştir.

Márquez aynı yıl, yani 1972'de ilk kısa öykülerini, *Mavi Köpeğin Gözleri* başlığı altında bir araya getirerek yayımlamıştır. Kitapta yer alan öykülerde şiirsel bir üslup kullanmış ve gündelik ve sıra dışı olanı ele almıştır. Yazarın Virginia Woolf ve James Joyce gibi yazarlardan etkilenecek benimsediği modernist eğilimi, bu kitapta toplanan öykülerinde belirgin olarak gözlenmektedir (Stavans, 2010:61).

Son olarak yazarın bu çalışmada incelenen ve 1979 yılında yazmaya başladığı *María dos Prazeres* adlı öyküsünün de içinde bulunduğu, tamamının yazımının on sekiz yıllık bir sürece yayıldığı *On İki Gezici Öykü* de 1992 yılında yayımlanmıştır. *On İki Gezici Öykü* adlı kitapta yazarın bu derlemeyi oluşturan öykülerin yazılma ve bir araya getirilme sürecini anlattığı *Neden On İki, Neden Öykü ve Neden Gezici* başlıklı önsözünden sonra sırasıyla *İyi Yolculuklar Sayın Başkan, Azize, Uyuyan Güzelin Uçağı, Kendimi Rüya Görmek İçin Kiralıyorum, Ben Yalnızca Telefon Etmeye Gelmişim, Ağustos Korkuları, María dos Prazeres, Zehirlenmiş On Yedi İngiliz, Poyraz, Señora Forbes'in Mutlu Yazı, Işık Su Gibidir ve Karda Kan İzlerin* adlı öyküler yer almaktadır.

Márquez kitap için yazdığı *Neden On İki, Neden Öykü, Neden Gezici* başlıklı önsözünde, kendi ölümüyle ilgili bir rüyasını, kimliğinin bilicine varmak olarak yorumlayıp Avrupada yaşayan Latin Amerikalıların yaşadığı tuhaf olayları anlatan öyküler yazmak konusunda esinlendiğini ifade eder (Márquez, 2000:9-10). Bu nedenle kitapta yer alan tüm öykülerin başkahramanları, çeşitli Avrupa kentlerinde yaşayan Latin Amerikalılardır ve yazarın o zamana kadarki kurgusal kitapları arasında Kolombiya dışında geçen hikâyeleri anlattığı ilk kitabı bu olmuştur (Pelayo, 2001:118). “*Barselona, Cenevre, Arezzo ve Paris gibi şehirlerin yanı sıra bir uçağın, bir geminin, bir havaalanının en küçük ve en mahrem alanlarında, aralarında önde gelen yazarların da bulunduğu çeşitli Latin Amerikalı karakterler dolaşmakta ve alışılmadık kültürel kodların çatışmasına maruz kalmaktadır*” (R-Vergara, 1994:345). Böylelikle kitapta yer alan öykülerde gözlenen ortak özellik Avrupa şehirlerinde yaşayan Latin Amerikalıların gelenekler bakımından karşılaştıkları farklılıklardan bahsetmeleri olarak karşımıza çıkarken söz konusu kahramanların başlarından geçenler de gündelik olandan sıradışı olana kadar uzanan hikâyeler aracılığıyla anlatılmaktadır.

Yazar önsözde öykülerin bugün elimizde olan halini alana kadar geçtikleri aşamalardan da bahseder. İlk olarak taslaklardan oluşan notlarını yazdığı defter kaybolmuş, yıllar sonra yazar hatırladığı konular üzerinde tekrar çalışmaya başlamış ve bu süreç aralıklarla on sekiz yıla yayılırken

başlangıçta elinde olan öykü sayısı, ilk taslaklar arasından bazılarının gazete haberi, bazılarının senaryo olmaya daha uygun olduğu düşünülerek elendiği için on ikiye düşmüştür (Marquez, 2000:9-11). Böylelikle kitabın başlığını “Neden on iki?, Neden öykü?” sorularına cevap vererek açıklayan yazar, öykülerin yazıldığı süreç boyunca pek çok kez çöp kutusundan yazı masasına, yazı masasından çöp kutusuna gidip geldiğini ifade ederek “Neden gezici?” sorusuna da cevap vermektedir (Marquez, 2000:11). Diğer yandan dilimize yapılan çeviride “gezici” olarak aktarılmış olan sözcük İspanyolca orijinal metinde “peregrino”dur. Bu sözcük “yabancı diyarlarda gezen kişi” (Real Academia Española, s.y.), dolayısıyla “gezgin, seyyah” (Türk Dil Kurumu, s.y.) anlamlarına gelmektedir. Bu nedenle “Neden gezici?” (¿Por qué peregrinos?) sorusunun cevabı, kitapta yer alan eserlerin Avrupada yaşayan Latin Amerikalıların hikâyelerini anlatmalarıyla da bağlantılı görünmektedir.

On İki Gezici Öykü'de işlenen temalardan bazıları yalnızlık, ölüm ve aşktır. Kimi öykülerde bunlara sürgün, nostalji ve insan ilişkileri de eklenir. “*Biçimsel olarak sınırlı olan bu kısa öykü derlemesi, geniş bir tematik ölçekte, belirsiz arzuların ve çaresiz kederlerin kendi kendine dayattığı labirentlere hapsolmuş, boşa harcanmış hayatlar için trajik bir ağıt olarak görülebilir*” (Puri, 1993:175). Kitapta yer alan her bir öykünün farklı bir tema sunması, insan hayatının çeşitli yönlerinin bu öyküler aracılığıyla keşfedilmesine olanak tanımaktadır.

“*García Márquez'in eserleri okuru garip ve alışılmıştan dışındaki kurgusuyla hem büyüleyen hem de okurun bu sihirli ve grotesk akışı normal karşılmasını sağlayan bir bütünlüğe sahiptir*” (Tekin, 2018:113). Bu durum *On İki Gezici Öykü*'de yer alan öyküler için de geçerli görünmektedir. Yazarın yaratmış olduğu karmaşık karakterler ve ilginç olay örgüsü, fantastik ve gizemli unsurları gündelik durumlarla birleştirmesiyle karakterize edilen kendine has büyümlü gerçekçilik tarzıyla aktarılmaktadır. “*Márquez'in büyümlü gerçekçi anlatımında gündelik olaylar öylesine tuhaf bir atmosfere bürünür ki tanıdık olmalarına rağmen okuyucuyu fantastikmiş gibi sarsar ve neredeyse her öykü büyümlü bir hal alır*” (Mahmud vd., 2015:225)

Kitabın yazıldığı tarihe kadar toplam üç öykü kitabı yayımlamış olan yazar, önsözde, önceki öykü kitaplarında yer alan eserlerinin her birinin birbirinden tamamen bağımsız bir olay olarak görülmüş olmasından yakınlıkla *On İki Gezici Öykü*'de yer alan çalışmalarının bir bütün olarak düşünülüp anlaşılmasını amaçladığını dile getirmektedir (Marquez, 2000:10). *On İki Gezici Öykü*'de yer alan kahramanlar da bu amaca uygun

olarak bir yolculuk fikri üzerinden birbirine bağlanmaktadır. Kitapta yer alan öykülerdeki bu yolculuk fikri bazılarında fiziksel, bazılarındaysa ruhsal bir yolculuğa karşılık gelmektedir. Bu çalışmada yalnızlık teması bağlamında incelenen *María dos Prazeres*'te, bu yolculuk fikri, öyküde işlenen bir diğer tema olan ölümle bağlantılı olduğundan dolayı ruhsal bir yolculuk olarak karşımıza çıkmaktadır.

MARÍA DOS PRAZERES'İN YALNIZLIĞI

Márquez'in önsözünde Avrupada yaşayan Latin Amerikalıların başına gelen tuhaf olayları anlatmak için yazdığını ifade ettiği *On İki Gezici Öykü* adlı kitapta yedinci sırada yer alan *María dos Prazeres*, yazarın anlatılarının, ölüm, yalnızlık ve düşler gibi tipik unsurlarını taşımaktadır. Bu unsurlara yine yazarın eserlerinde sıkça rastlanan siyasi ve tarihi çerçeveye uygun olarak bir miktar politika ve mizahın da eklendiği öykünün başkahramanı *María dos Prazeres*, Barselona'da yaşayan, Brezilyalı, yaşlı bir kadındır.

Öykü, *María* ile ilgili henüz hiçbir bilgi vermeden, yaşlı kadının bir sabah, bir cenaze levazımatçısı tarafından ziyaret edildiğini anlatan satırlarla başlar. Öyküde *María* ile ilgili aktarılan ilk özelliğin, kendisini sevebilir biri olarak görmemesi olduğunu anlatan bu ifadeler şunlardır: “*Cenaze şirketinin adamı, öylesine dakik davranıp tam dediği saatte gelmişti ki, María dos Prazeres henüz bornozunu çıkarmamıştı, saçlarında da bigudileri duruyordu; kendini hissettiği ölçüde itici görünmemek için kulağına kırmızı bir gül takacak zamanı ancak bulabildi*” (Márquez, 2018:105).

İlerleyen satırlarda yer alan ifadelerden olay örgüsünün bir ilkbahar günü başlayıp Barselona'da geçtiği ve *María*'nın, geçmişte fahişelik yapmış, yetmiş yedi yaşında bir kadın olduğu anlaşılmaktadır. İzleyen satırlarda, öykünün ana temasını oluşturan ölümle ilgili ilk vurgu, yaşlı kadının kendi ölümüyle ilgili saplantılı bir düşüncesi aracılığıyla ortaya çıkar: “*Yetmiş altı yaşımı henüz bitirmişti ve Noel'den önce öleceğinden emindi, ...*” (Márquez, 2018:105).

Kendi cenazesinin detaylarını netleştirmek adına randevulaştığı levazımatçı ile aralarında geçen ilk konuşmada *María*'nın hayatıyla ilgili bazı bilgiler aktarılmaya başlanır. *María* elli yıldan uzun süredir Katalonya'da yaşamakta olduğunu söyler. Bunun ardından yazarın *María* ve cenaze levazımatçısı ile konuşmaları sırasında araya girerek ifade ettiklerinden yaşlı kadının ana dilinin Portekizce olduğu, böylelikle muhtemelen Brezilya'dan geldiği, ileri yaşına rağmen hoş bir dış görünüme sahip bir melez olduğu anlaşılmaktadır.

Yazarın, genç bir adam olan cenaze levazımatçısının gözlemlerini aktardığı bölümden María'nın "dört dörtlük bir zevkle" döşenmiş olduğu anlaşılın evinde, ilk olarak Montjuich Mezarlığı'nın planı masaya serilir. Bu sırada yaşlı kadın, küçük bir çocukken tanık olduğu sel felaketinde, Amazon Irmağı'nın, yatağından taşarak insanların ölümüne neden oluşunu hatırlar. Yazar bu bölümde María'nın, öldükten sonra, daha yakın ve bildik olan San Gervasio Mezarlığı'na değil de Montjuich Tepesi'ndeki mezarlığa defnedilmek istemesinin nedenini bu çocukluk hatırasıyla ilişkilendirir. Daha sonra öykünün başkahramanı María da kendi sözleriyle yazarın bu ifadesini destekler: "*Suların asla erişemeyeceği bir yer istiyorum*" (Márquez, 2018:107).

Cenaze levazımatçısı ve María arasında geçen konuşma devam ederken yazarın araya girerek eklediği bir başka bölüm, yaşlı kadının kendisini itici biri olarak değerlendirdiğini gösteren satırlardan sonra yalnızlığıyla ilgili ilk açık ifadeler yer vermektedir. Şöyle ki María, yaklaştığından emin olduğu ölümünün ardından Montjuich Mezarlığı'nda, "*1936'da bir çatışmada öldürülen*" (Comuniello, 2024: <https://cgt.org.es/>: <https://cgt.org.es/conociendo-a-durruti/>) Buenaventura Durruti'nin mezarına yakın bir yere defnedilmek ister: "*María dos Prazeres, Barselona'da elinden gelmiş geçmişlerin arasında en hüzünlü ve isyankârı olan Durruti'nin cenazesinde hazır bulunmuştu ve onun mezarının yakınında yatmak istiyordu*" (Márquez, 2018:107).

María'nın mesleğinden dolayı hayatı boyunca pek çok erkek tanımış olduğu tahmin edilmektedir. Buna rağmen muhtemelen yirmili yaşlarda tanıştığı bu kişinin yakınına defnedilmek istemesi –politik görüşünün de bir ifadesi olması ihtimalinin yanında – bir anlamda tüm hayatının yalnızlık içinde geçmiş olması olarak değerlendirilebilir çünkü María'nın bu isteğinden, öldükten sonra yanına defnedilmek isteyebileceği hiçbir yakını olmadığı anlaşılmaktadır. Bununla beraber levazımatçı ile yaptığı konuşmanın devamında, Durruti'nin mezarının yakınlarında boş bir yer olmadığı için María ona önerilen yerlerden birine razı olur ve beklentilerini şu sözlerle özetler: "*Demek istediğim şu ki, dedi, benim aradığım, toprağın altında, sel tehlikesi karşısında kalmadan, mümkünse yazın ağaçların gölgesinde yatabileceğim ve belirli bir süre sonra beni çöpe atmak için açıp çıkarmayacakları bir yer*" (Márquez, 2018: 108).

Bu bölümde dikkati çeken mizahi tonun yanında María'nın yalnızlığıyla ilgili yeni bir vurgu daha yer almaktadır. Yaşlı kadının bu sözlerinden, ölümünden sonra mezarını ziyarete gelip bakımını kontrol edecek hiçbir

yakını olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durum da yukarıda bahsedildiği gibi yaşlı kadının öldükten sonra gençliğinde bir dönem görüşmüş olduğu Durruti'nin mezarına yakın bir yere gömülmek istemiş olmasını anlaşılır kılmaktadır.

Daha sonra, cenaze levazımatçısı ve María'nın görüşmesi sona yaklaşırken kapının belli belirsiz bir şekilde çalındığı duyulur; gelen yaşlı kadının köpeği Noi'dir. Genç adamın cenazeye ilgili evrakları toparlayıp vedalaşarak evden ayrıldığını aktaran satırların ardından yazar, nihayet, bu görüşmenin ve María'nın Noel'den önce öleceğine inanmış olmasının nedenlerini şu sözlerle açıklar: *“Üç ay önce rüyasında öleceğini görmüş, yalnızlığını paylaşan bu yaratığa o zamandan beri büsbütün bağlanmıştı”* (Márquez, 2018:110).

Bu sözlerden María'nın evinde Noi ile beraber yaşadığını ve yalnızlığını onunla paylaştığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan Márquez'in anlatılarının tipik özelliklerinden biri olan batıl inançlarla ilgili bu rüya/kehanet motifinin de öyküdeki olay örgüsüne yön veren ilk çıkış noktası olarak önemli bir işlevi yerine getirdiği görülmektedir.

Öykünün devamında María'nın fahişe olarak çalıştığı belli bir sürenin ardından, yavaş yavaş biriktirdiği bir servet oluşturduktan sonra kendi isteğiyle emekliye ayrılıp gittikçe genişleyen kentin yuttuğu çok eski ve soylu Gràcia Köyü'nde, İspanyol İç Savaşı sırasında yaşanan çatışmalar nedeniyle delik deşik olmuş bir binanın harabe halindeki asma katını satın alarak yenilemiş ve uzun yıllar boyunca biriktirdiği değerli mobilyalar ve diğer ev eşyalarıyla döşemiş olduğu anlatılır. Daha sonra María'nın emekliliğe ayrıldıktan sonraki hayatında eski tanıdıklarından yalnızca bir kişiyle görüştüğü aktarılmaktadır. Bu durum yaşlı kadının uzun yıllar boyu yaptığı iş nedeniyle türlü türlü kişilerle dolu geçen hayatının emeklilikle beraber ne kadar insansızlaştığının da bir ifadesidir: *“Geçmişle olan tek bağlantısı, birlikte yiyecekleri akşam yemeğinin üstüne isteksiz bir aşk yapmak için her ayın son cuması onu ziyarete gelmeyi sürdüren Cardona kontuyla olan dostluğu”* (Márquez, 2018:111).

María'nın kontla olan ilişkisinin anlatıldığı bu bölümden, yaşlı kadının hayatından gelmiş geçmiş erkekler arasından yalnızca bir tanesiye hala görüşüyor olmasının yanında uzun süredir tanıdığı hiçbir kadın arkadaşının olmadığı da anlaşılmaktadır. Yaşlı kadının yalnızlığını yavaş yavaş daha net bir biçimde tasvir eden bu satırların ardından yine yalnızlıkla ilgili bir başka bölüm daha gelmektedir. María yaşadığı apartmanda yalnızca bir aileyi tanımaktadır ve onlardan başka kimseyle de karşılaşmamıştır. Bu bölüme

kadar hayatında köpeğinden ve eski bir tanıdığı olan Cardona kontundan başka kimsenin olmadığı anlaşılan María'nın görüştüğü komşuları da yoktur. Bu durumu anlatan ifadeler şunlardır: “*María dos Prazeres, çok genç bir çiftin, dokuz yaşındaki kızlarıyla birlikte kısa bir süreden beri oturduğu karşiki daire dışında, binada kimseyi tanımıyordu. Kendisine inanılmaz da görünse, merdivenlerde onlardan başka kimseyle karşılaşmadığı doğrudur*” (Márquez, 2018:111).

İlerleyen bölümlerde María'nın komşularıyla ilişkisi olmamasına rağmen ölümünden sonra sahip olduğu eşyaları en önemsiz olanlarına kadar “*evinin en yakınındakiler arasında*” paylaştığı anlatılır (Márquez, 2018:111). Buradan María'nın yaklaştığına inanmış olduğu ölümünün ardından sahip olduklarını miras bırakabileceği veya bırakmak isteyebileceği akrabaları olmadığı sonucu çıkarılabilir ki bu durum da yaşlı kadının mezar yeri tercihi ve gömüldükten sonra mezarının başına gelebileceklerle ilgili daha önce aktarılmış olan endişeleriyle paralellik göstermektedir.

Öykünün devamında, cenaze levazımatçısı ve María arasında geçen, yaşlı kadının öldüğünde nereye defnedileceğini kesinleştiren görüşmenin ardından, María'nın pazar günleri Montjuich Mezarlığı'na ziyarete gitmeye başladığı, çiçekler dikip çimleri düzenleyerek zaman geçtikçe, daha önceleri kendine hüzünlü gelen bu mekâna alışmaya başladığı anlatılır. Böylelikle haftalar gelip geçerken eylül ayında, María bu mezarlıkta rastladığı ilk cenaze törenine katılır, bundan üç hafta sonra da genç bir kadın María'nın mezarının yanına defnedilir. María'nın görmüş olduğu rüyaya dayanarak beklediği ölüm, tahmin ettiği zamanda gerçekleşmemiş fakat bu son cenazelerle beraber mezarlıktaki boş parseller yavaş yavaş dolarken yılsonu da gelmiştir. Öyküde bu durum karşısında María'nın yaşama sevincinin yükseldiği anlatılırken zamanın hızlıca geçip bahar aylarının geldiği de “*sıcaklık artıp hayatın coşkulu gürültüsü açık pençelerden içeri girdikçe*” sözleriyle ima edilmektedir (Márquez, 2018:112).

María'nın yükselen yaşama sevincine ve bahar aylarının gelmiş olmasına rağmen izleyen bölümlerde yaşlı kadının yalnızlığının en çarpıcı ifadelerinden birini oluşturan, María'nın köpeği Noi'yi sahibesinin ölümünden sonra mezarını ziyaret etmesi için eğittiğini anlatan bir motif yer almaktadır: “*María dos Prazeres, başarısızlıkla sonuçlanan pek çok denemeden sonra, Noi'ye, birörnek mezarlarla dolu geniş tepenin üzerinde kendisinininkini ayırt etmesini öğretmeyi başardı*” (Márquez, 2018:113).

Bu sözlerden, ölümünden sonra mezarını ziyaret edebilecek hiç kimsesi olmadığı artık kesin olarak anlaşılan María, köpeği ayrıca mezarı başında

ağlayarak yas tutması konusunda da eğitmiştir. Hem yazarın eserlerinde kullandığı mizahi tonun hem de eserlerine hakim olan büyümlü gerçekçiliğın bir örneğı olarak değerdendirilebilecek bu bölüm şöyledir: “*Sonra da ona, ölümlünden sonra da alışkanlıkla aynı şeyi yapmayı sürdürmesi için, kendi boş mezarının üzerinde ağlamayı öğretmeye koyuldu*” (Márquez, 2018:113).

María bu işi öylesine ciddiye almıştır ki mezarlığa giden güzergâhı ezberleyebilmesi için köpeğı pek çok kez oraya yürüyerek götürmüştür. Bu durum kendi içinde belirli bir ölçüde hüznümlü, belirli bir ölçüde de gülünesidir; ancak burada asıl dikkat çekici olan, yalnızlığının koyuluğuna rağmen yaşlı kadının ölüm fikriyle başa çıkabilmek için gösterdiği gayrettir.

İlerleyen satırlarda yer alan ifadelerden Noi'nin artık María'nın ona öğretmek istediğı her şeyi öğrendiğini ve bu sırada artık yaz mevsiminin de yaklaşmakta olduğı anlaşılmaktadır. Noi'nin, yürüyerek mezarlığa gidip sahibesinin mezarı başında ağlaması için yaptıkları son prova sırasında hayvanı uzaktan izlerken María şunları söyler: “*Aman Allahım, diye içini çekti. Ne kadar da yalnız görünüyor*” (Márquez, 2018:113). Köpeğın kalabalıklar içinde mezarlığa giden güzergahı tek başına takip ettiğini izlerken ağzından çıkan bu sözler, bir yandan yazarın eser boyunca yer yer kullandığı mizahi tonu gösterirken, bir yandan da yaşlı kadının kendisinin de en az köpeğı Noi kadar yalnız olduğunun tam olarak farkında olmadığını düşündürür niteliktedir. Ayrıca yaşlı kadının bu sözlerinden, uzun yıllar boyu o yalnızlık içinde yaşadığı için artık onu hayatının doğal bir unsuru olarak gördüğü sonucunun da çıkarılabileceğı düşünölmektedir.

Öykünün devamında María'nın, gerçekleşmesi artık muhtemel görünmeyen bir arzusuyla ilgili, hüznümlü bir motif yer almaktadır. Mezarlığa otobüsle giden María, Montjuich Tepesi'nde, köpeğı Noi'nin gelmesini beklerken bir gemi görür. O sırada aklından geçenler, yaşlı kadının aslında, uzaklarda bir yerlerde de olsa birisiyle duygusal bir bağı olmasını arzuladığını göstermektedir. Bu durumu aktaran ifadeler şunlardır: “*Az sonra, hepsi gittiklerinde martıları ürküten, böğürtüye benzer hüznümlü bir ses duydu ve denizde Brezilya bandıralı koskocaman beyaz bir transatlantik gördü; Pernambuco Hapishanesi'nde onun uğruna ölen birisinden kendisine mektup getiriyor olmasını ne kadar isterdi*” (Márquez, 2018:114).

Günler María'nın her yerde ölümle ilgili işaretler aramasıyla geçerken önce sonbahar sonra da Noel gelip geçer. Böylelikle yaşlı kadının gördüğü rüyaya dayanarak ölmeyi beklediğı tarihin üzerinden tam iki yıl geçmiş olur. Daha sonra, nisan ayının son cuma akşamı, Cardona kontunun María'yı ziyarete gelişinden bahseden, bu iki kişi arasındaki bağı nerelere

dayandığının anlatıldığı bölümde, yaşlı kadının geçmişiyle ilgili pek çok bilgi verilir. Bu bilgilere göre, María on dört yaşındayken annesi tarafından Manaos Limanı'nda satılmış ve Atlantik'i geçene kadar bir Türk gemisinin ikinci kaptanı tarafından taciz edilmiştir. Daha sonra kendini, Paralelo'da, dil bilmez, parasız pulsuz, kimsesiz bir genç kız olarak bulmuştur. Kontla olan tanışıklığı ta o zamanlara dayanan María, tasarruflarının değerlendirilmesi ve daha sonra emekli olduğunda Barselona'nın eski bir köyü olan Gràcia Mahallesi'nde yaşlı bir fahişenin sürebileceğinden daha nezih bir emeklilik yaşamı sürebilmesi için ona yol gösterdiğinden dolayı kendisini bu adama karşı minnettar hissetmektedir. Bunun yanında aralarında duygusal bir yakınlıktan ziyade alışkanlığa dayanan bir bağ olduğu da ifade edilmektedir: *"Her ikisi de, ortak pek az şeyleri olduğundan, kendilerini hiçbir zaman, birlikte oldukları zamanki kadar yalnız hissetmediklerinin bilincindeydiler, ama ikisi de alışkanlığın büyüsunü bozmaya cesaret edememişti"* (Márquez, 2018:116).

María'nın, kendisini gerçekte olduğundan daha da yalnız hissettirmesine rağmen kontla görüşmeye devam etmesi, kontla karşı beslediği, geçmişe dayanan bir minnet duygusu olsa da adamın bu ziyaretinde, Franco'nun üç Bask militanı ile ilgili alacağı karar hakkında yaptıkları konuşmadan sonra yolları tamamen ayrılır. Böylece María'nın geçmişiyle arasındaki tek bağ da koparken yaşlı kadının artık görüşecek kimesesi kalmamıştır. Bu durumu anlatan ifadeler şunlardır: *"Cardona kontu, o günden sonra bir daha gelmemiş ve María dos Prazeres, hayatının son döneminin de böylece kapandığını kesinlikle anlamıştı"* (Márquez, 2018:117).

Kontla olan bu son görüşmenin ardından yine günler gelip geçerken María, kendini yaşlılığa ve onun getirdiği zorluklara alıştırmaya çalışır ve mezar taşını bile yaptırarak ölüme hazırlanmaya devam eder. Bu sırada bir pazar günü, mezarlıktan dönerken rastladığı komşu kıza, daha önceden planlanmış olduğu gibi, ölümünden sonra Noi'yi alıp ona bakmasını önerir. Küçük kızın bu teklifi kabul etmesinin ardından María artık ölmeye tamamen hazırdır. Daha önce sahip olduğu eşyalarını da akrabası olmadığı için büyük ihtimalle oturduğu bölgede yaşayan kişilere bıraktığını gördüğümüz María, son olarak yalnızlığını paylaştığı Noi'yi de yine bir komşuya emanet etmek durumunda kalmıştır; ancak hiç akrabası olmaması sebebiyle köpeği en azından tanıdığı birine bırakabilecek olmanın gönül rahatlığını duyar. María'nın bu hisleri şu ifadelerle aktarılmaktadır: *"Kız çok mutlu olmuştu. María dos Prazeres de kalbinde yıllardır beslediği bir rüyayı yaşamış olmanın sevinciyle döndü eve"* (Márquez, 2018:118).

Öykünün sonuna yaklaşırken, kasım ayında bir gün, María köpeği Noi ile mezarlıktan çıktığı sırada bir fırtına kopar ve yaşlı kadın binecek ne bir otobüs ne de bir taksi bulabilir. Bu esnada oradan geçmekte olan bir otomobil María'nın yanında durur ve ona gideceği yere bırakmayı teklif eder. Israr ve nezaket dolu bir konuşmanın ardından María arabaya biner. Yolda giderken aralarında geçen kısa konuşmadan, bindiği lüks arabanın sürücüyü ait olmadığı anlaşılır. María'nın gözlemlerine göre sürücü, yakışıklı sayılmasa bile kendine has bir havası olan çok genç bir adamdır, üzerindeki ucuz deri ceketi yıpranmıştır ve ellerinden işçi olduğu anlaşılmaktadır. Yol boyunca bir daha hiç konuşmazlar fakat genç adam da María'ya fark ettirmemeye çalışarak yaşlı kadını incelemeye devam eder. Adamın çabalarına rağmen bunu hissedenden María ise giyimindeki özensizlikten dolayı kendini rahatsız hisseder. Yaşlı kadının yaşadığı mahalleye vardıklarında genç adam onu evinin kapısına kadar bırakmakta ısrar eder. Apartmanın önüne geldiklerinde de María'ya yardımcı olmak için arabadan iner. Bu sırada aralarında geçen kısa ama açık ifadelerle dolu bir konuşmanın ardından María binaya girer ve genç adam da bir süre sonra onun arkasından gelir. Genç adam María'nın yanına henüz ulaşmamışken aklından üç yıl kadar önce görüp ölümünün yaklaşmakta olduğuna yordduğu rüya ile ilgili düşünceler geçer: “*Aman Allahım, dedi şaşkınlıkla. Demek ölüm değilmiş!*” (Márquez, 2018:121).

María'nın bu sözlerinden sonra yazar öykünün son paragrafını kaleme alır. Tek cümleden oluşan bu paragrafta yazar, merdivenleri çıkan genç adamın da bu beklenmedik yakınlaşmadan dolayı María kadar korku içinde olduğunu ifade eder. Cümlenin sonunda söyledikleriyse María'nın neredeyse tüm hayatı boyunca katlandığı zorlukların ve yaşadığı yalnızlığın artık son bulduğunu düşündürecek niteliktedir: “*...sonunda kilidi buldu ve işte o zaman, yalnızca o anı yaşamak için dahi olsa, onca yıl beklemesine ve karanlıkta onca acı çekmesine değdiğini anladı*” (Márquez, 2018:121). Böylelikle öykü, yıllar boyunca hayatında neredeyse hiç kimse olmayan María'nın yalnızlığının, hem karakterin kendisi hem de okuyucu için şartıcı bir biçimde dönüşmesiyle son bulur.

SONUÇ

María dos Prazeres, Barselona'nın eski bir köyü olup zaman içinde kentin bir mahallesi haline gelmiş olan Gràcia'da emeklilik yıllarını yaşayan, yetmiş yedi yaşında, Brezilyalı bir fahişedir. Gördüğü bir rüyayı ölümünün yaklaşmakta olduğu şeklinde yorumlayıp korkuya kapılan María, kendi

cenazesi için hazırlıklara başlayarak önce gömülmek istediği mezarı seçer, yakın akrabası olmadığı için eşyalarını komşulara bırakır, köpeği Noi'yi mezarlıkta kendisini ziyaret etmesi için eğitir ve komşu ailelerden birinin kızını da öldükten sonra hayvana bakması için ikna eder. Böylece María'nın yakın olduğunu hissettiği ama bir türlü gelmeyen ölümüne hazırlandığı günler gelip geçerken yağmurlu bir öğleden sonra, Montjuic Tepesi'ndeki kendi mezarını ziyaret ettikten sonra genç bir adamla karşılaşır. Bu olay hayatını ve ölümle ilgili düşüncelerini yeniden gözden geçirmesine neden olacaktır.

Öyküde geçen süre boyunca María'nın yaptığı cenaze hazırlıkları anlatılırken bir yandan da anlatımda geriye dönüşlerle yaşlı kadının hayatı ve geçmişiyle ilgili bölümler aktarılır. Bu sırada da Márquez'in anlatısına özgü birtakım tema ve özellikler ortaya çıkar. Bunlara örnek olarak köpeğin bir insan gibi ağlayarak gözyaşı dökmesindeki büyümlü unsur, María'nın çocukluğundan kalan, Manaus'taki şiddetli bir yağmurun ölümleri mezarlardan çıkarıp kasabanın her tarafına sürüklediği bir sel anısı nedeniyle öldükten sonra gömülmek üzere tepelik bir bölgedeki mezarlığı seçmesinde olduğu gibi karakterleri ve karakterlerin kararlarını etkileyen batıl inançlar ve nostalji, Franco ve Durriti'den bahsedilmesiyle belirginleşen politik ve tarihi çerçeve sıralanabilir. Ancak öyküde öne çıkan ana tema, Márquez'in eserlerinin değişmez iki konusu olan ölüm ve yalnızlıktır.

Öncelikle María'nın ölümünden sonra yapılacak olan cenaze işlerini kendi başına organize etmek zorunda kalmasının nedeninin yalnızlık olduğu söylenebilir. Ölümünden sonra sahip olduğu şeyleri komşuları arasında paylaştıran bir vasiyet düzenlemesi de onları miras bırakacağı hiçbir yakını olmadığını göstermektedir. Muhtemelen sahip oldukları arasında en çok değer verdiği varlık olan köpeği Noi'yi de ölümünden sonra ona göz kulak olması için komşulardan birinin küçük kızına bırakması, María'nın hayatında güvenebileceği hiç kimsenin olmadığını bir işarettir.

Yaşadığı mahallede, Noi'yi emanet ettiği kızın ailesi olan genç bir çiftten başka kimseyi tanımıyor olması da yalnızlığının bir diğer göstergesidir. Barselonada ailesi, akrabası veya güçlü duygularla bağlı olduğu hiç kimse yoktur. Yalnızca aslında nefret ettiği Cardona kontuyla görüşmektedir ki öykünün sonlarına doğru bu görüşmeler de politik bir fikir ayrılığının sert bir biçimde gün yüzüne çıkmasıyla son bulur. Diğer yandan yaptığı iş gereği pek çok erkekle ilişkisi olduğu düşünülecek olan María'nın, gerçekte sevmediği halde kontla görüşmeye yıllar boyu devam etmesi, yaptığı bazı iyiliklerden

dolayı ona minnettar hissetmesinin yanında, María'nın hayatı boyunca belki de hiçbir zaman duygusal bir ilişki kurmamış olmasıyla da açıklanabilir.

Annesi tarafından on dört yaşındayken limanda satılmış olan María'nın, cinsel şiddet dolu, uzun bir gemi yolculuğundan sonra Paralelo'da kendini tek başına bulduğu, hayatın ona fahişelikten başka bir seçenek sunmadığı göz önünde bulundurulduğunda, María'nın yalnızlığının ilk gençlik yıllarında başladığı anlaşılmaktadır. Yalnızlığını paylaştığı tek varlık olan köpeği Noi'yi, ölümünden sonra tek başına mezarı başına giderek ağlaması konusunda eğitmesi, yaşlı kadının ölümünün ardından mezarında hiç kimse tarafından ziyaret edilmeyeceğinin, hiç kimsenin ardından yas tutmayacağını bilincinde olduğunu göstermektedir. Bu durum da María'nın kendini daha çocuk denebilecek yaşta içinde bulunduğu yalnızlığının sadece yaşamı boyunca değil, ölümünden sonra da devam edeceğini ifade etmektedir.

Bazı bölümlerinde mizahi bir tona sahip olduğu görülen öykü, kimin öleceği sorusuyla tedirgin edici bir şekilde başlar ve hayatın María'ya getirdiği beklenmedik bir karşılamayla şaşırtıcı bir biçimde son bulur. Bu sürprizli, hatta mutlu sona rağmen okuyucuların aklında hüzünlü bir kadın olarak kalan María dos Prazeres, köpeğini bile emanet edebileceği kimsesi olmayacak kadar yalnız bir karakter olarak resmedilirken ismini verdiği öykü, Márquez'in eserlerinde sıklıkla kullandığı yalnızlık ve ölüm temalarının işleniş bakımından diğer öyküleri arasında dikkat çekmektedir.

KAYNAKÇA

- “Gezgin.” Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/>. (17.07.2023)
- “Peregrino.” Diccionario de la lengua española. Real Academia Española. <https://dle.rae.es/>. (17.07.2023)
- “Seyyah.” Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/>. (17.07.2023)
- Bellini, G. (1997). Nueva historia de la literatura hispanoamericana, 3. Baskı. Madrid: Editorial Castalia.
- Comuniello, S. (2007), Conociendo a Durruti, Madrid: Confederación General del Trabajo. Elde edilme tarihi: 25 Ocak 2024, <https://cgt.org.es/>: <https://cgt.org.es/conociendo-a-durruti/>
- Gissi, J. B. (2002). Cosmovisión y psicoantropología de América Latina en Gabriel García Márquez. Revista Chilena de Literatura 61, 145-185. <https://www.jstor.org/>

- org/stable/40357050. (19.07.2023)
- Mahmud, R., Nasrin, F., Hasan, M. (2015). Exploring Magical Realism in Marquez's Strange Pilgrims: A Selected Study. *Research Journal of English Language and Literature*, 3/4, 225-231.
- Márquez, G. G. (2000). *Doce cuentos peregrinos*. Bogotá: Grupo Editorial Norma.
- Márquez, G. G. (2018). *On İki Gezici Öykü*, 13. Baskı, (Çev: İ. Kut). İstanbul: Can Yayınları.
- Marting, D. E. (2007). "The End of Eréndira's Prostitution", *Bloom's Modern Critical Views: Gabriel García Márquez*, (Ed: H. Bloom). United States of America: Chelsea House Publishers.
- Pelayo, R. (2001). *Gabriel García Márquez: A Critical Companion*. Connecticut: Greenwood Press.
- Puri, N. (1993). Magical Realism of Gabriel Marquez. *India International Centre Quarterly* 20/4, 175-179. <https://www.jstor.org/stable/23003699>. (19.07.2023)
- R-Vergara, I. (1994). Escritura, creación y destrucción en *Doce cuentos peregrinos* de Gabriel García Márquez. *Hispanic Journal*, 15(2), 345-359. <https://www.jstor.org/stable/44284370>. (19.07.2023)
- Stavans, I. (2010). *Gabriel García Márquez, The Early Years*. New York: Palgrave Macmillan.
- Tekin, B. (2018). Hayatın Anlamını Semboller Üzerinden Okumak: Dünyanın Boğulmuş En Güzel Adamı. *Folklor/Edebiyat*, 24(95), 105-115. doi:10.22559/folklor.293 (19.07.2023)